

Océán more

Alessandro Baricco

OCEÁN
MORE

Alessandro Baricco

OCEÁN MORE

Z taliančiny preložila
DIANA FARMOŠOVÁ

slovar

Copyright © 1993, 2002 Alessandro Baricco
All rights reserved.
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2022
Translation © Diana Farmošová 2004, 2022
Cover photograph © David Baker/Trevillion Images

ISBN 978-80-556-5592-5

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Molli, milovanej priateľke

Kniha první

HOSTINEC ALMAYER

Piesok kam oko dovidí, medzi poslednými pahorkami a morom – *morom* – v studenom vzduchu neskorého popoludnia žehnaného vetrom, ktorý ustavične fúka zo severu.

Pláž. A more.

Mohlo by to byť dokonalé – obraz pre božské oči, svet, čo sa prihodí ako taký, a hotovo, mĺkva existencia vody a zeme, dokončené a presné dieło, pravda – *pravda* –, no ako to už býva, človek, spásonosné zrnko, zadŕha ten rajský mechanizmus, jediná drobnosť, čo sama zastavuje celý ten stroj neúprosnej pravdy, také malé nič, ibaže vsadené do piesku, nepatrná trhlínka na povrchu tejto svätej ikony, drobná výnimka usadená na dokonalosti nekonečnej pláže. Z diaľky vyzerá ako malý čierny bod: v celej prázdnote jedno drobné ľudské nič a jeden maliarsky stojan.

Stojan je pripevnený tenkými lankami k štyrom veľkým kameňom položeným na piesku. Jemne sa kolíše vo vetre, ktorý ustavične fúka zo severu. Muž má obuté vysoké čižmy a oblečený veľký rybársky plášť. Stojí obrátený tvárou k moru a v prstoch zvíta tenký štetec. Na stojane – plátno.

Stojí tam ako na stráži – toto *treba* pochopiť –, rozkročený chráni túto časť sveta pred tichou inváziou dokonalosti, drobná trhlinka narúšajúca veľkolepú scénografiu bytia. Keďže je vždy takáto, stačí len záblesk človeka, aby narušil odpočinok toho, čomu by stačil už len okamih a stalo by sa to pravdou, lenže takto sa to v okamihu opäť stáva čakaním a otázkou, vďaka jednoduchej a nekonečnej moci toho človeka, ktorý je strieľňou i zábleskom nádeje, malými dvierkami, ktorými prúdia rieky príbehov a obrovský repertoár toho, čím by *mohol* byť, nekonečnou trhlinou, zázračnou ranou, chodníkom tisícok krokov, kde už nič nebude môcť byť pravdivé, ale všetko *bude* – práve tak ako *sú* kroky ženy, ktorá, zakrútená vo fialovom kabáte a s prikrytou hlavou, premeriava pomalými krokmi pláž, kráča pozdĺž morského príboja a klikmi-hákmi svojich krokov narúša už aj tak stratenú dokonalosť veľkého obrazu, skracuje vzdialenosť, ktorá ju delí od muža a od jeho stojana, až príde na niekoľko krokov od neho, potom zastane celkom blízko, kde sa už iné nedá urobiť, iba zastať, a mlčky naňho pozerá.

Muž sa ani neobzrie. Ďalej uprene hľadí na more. Ticho. Zavše namočí štetec do medeného hrnčeka a načrtne na plátno zopár ľahkých ťahov. Štetec necháva za sebou bledulinký tieň, ktorý vietor hneď vysuší a navráti tak plátnu predchádzajúcu bielo-bu. Voda. V medenom hrnčeku je iba voda. A na plátno – nič. Nič, čo by sa dalo vidieť.

Vietor ako vždy fúka zo severu a žena si pritiahne tesnejšie svoj fialový kabát.

– Plasson, pracujete tu už celé dni. Načo vláčite so sebou všetky tie farby, keď nemáte odvahu ich použiť?

Zdá sa, že toto ho prebralo. Toto ho zasiahlo. Obráti sa a zahľadí na ženinu tvár. A keď prehovorí, nie je to preto, aby odpovedal.

– Prosím vás, nehýbte sa, – povie.

Potom priblíži štetec k ženinej tvári, na chvíľu zaváha, priloží jej ho k perám a pomaly ho ťahá od jedného kútika úst k druhému. Štetinky sa zafarbia na karmínovo. Pozrie na ne, zľahka ich namočí do vody a znovu zdvihne pohľad na more. Na ženiných perách zostane náznak chuti, pri ktorom si pomyslí: „Morská voda... tento muž maľuje more morom“ – a táto myšlienka vyvoláva zimomriavky.

Ona sa už dávno obrátila a už znovu premeriava dlhočiznú pláž matematickým ružencom svojich krokov, keď vietor na plátne osúša ružovkasté svetielko, ktoré sa nahé hojda na hladine bieloby. Človek by mohol celé hodiny hľadiť na more, na nebo a na všetko ostatné, no nenašiel by nič, čo by malo takúto farbu. Nič, čo by sa dalo vidieť.

Na tom mieste prichádza príliv ešte pred zotmením. Chvíľu pred zotmením. Voda obkolesí muža aj s jeho stojanom, vezme si ich opatrne, no dôsledne, jeden aj druhý zostane pokojne na mieste, sú ako miniatúrny ostrov či vrak s dvoma hlavami.

Maliar Plasson.

Každý večer, chvíľu pred západom slnka, keď mu už voda siaha až po hrud', poňho príde malý čln. On to tak chce. Nastúpi, naloží stojan i všetko ostatné a dá sa zaviezt' domov.

Strážca odchádza. Jeho úloha sa skončila. Nebezpečenstvo je zažehnané. Pri západe slnka zhasne aj ikona, ktorej sa znovu nepodarilo stať sa svätou. A to len pre toho človečika a jeho štetce. A teraz, keď odišiel, už niet času. Tma všetko zruší. V tme sa nič nemôže stať *skutočným*.

... len zriedka a takým spôsobom, že tí, čo ju v tej chvíli uvideli, si potichu hovorili:

– Umrie z toho
alebo

– Umrie z toho
alebo aj:

– Umrie z toho
ba dokonca:

– Umrie z toho.

Všade navôkol pahorky.

Moja zem, hovoril si barón z Carewellu.

Nie je to celkom choroba, mohla by byť, ale je to čosi menej, ak to má nejaké meno, musí byť ľahulin-ké, vyslovíš ho, a už ho niet.

– Keď bola malá, prišiel raz žobrák a začal spievať smutnú uspávanku, uspávanka vyplašila drozda, ten vzlietol...

– ... vyplašil hrdličku, tá vzlietla a trepot krídel...

– ... trepot krídel, takmer nepostrehnuteľný šum...

– ... stalo sa to asi pred desiatimi rokmi...

– ... hrdlička preletela popred jej okno, bol to len okamih, zdvihla pohľad od hračiek a ja neviem, ale

bola zrazu vydesená, ale naozaj vydesená, vlastne nebola ako niekto, kto sa bojí, bola skôr ako niekto, kto má už-už umrieť...

– ... trepot krídel...

– ... niekto, z koho uniká duša...

– ... veríš mi?

Mysleli si, že vyrastie a všetko pominie. Medzi tým však v celom paláci prestierali koberce, pretože jej, pochopiteľne, naháňali strach aj jej vlastné kroky, všade biele koberce, farba, ktorá neublíži, nehlučné kroky a slepé farby. Chodníky v parku boli kruhové až na jedinú odvážnu výnimku, bolo to stromoradie vinúce sa v tvare prstencov a tvoriace jemné pravidelné zákruty – žalmy – a toto je rozumnejšie, v podstate stačí trocha citu a človek pochopí, že hocijaký slepý uhol je možná nástraha a dve križujúce sa cesty sú dokonalým geometrickým násilím, ktoré naplňa obavami každého, kto je naozaj citlivý, nieto ešte ju, ktorá, takpovediac, *nevladnula* skutočne citlivú dušu, ale, presnejšie povedané, bola *ovládaná* nekontrolovateľnou citlivosťou svojej duše, čo raz a navždy explodovala v niektorom okamihu jej tajného života – celkom bezfarebného, bola ešte malá – a potom sa neviditeľnými cestami rozšírila až do srdca a do očí a do rúk a všade inde ako nejaká choroba, čo nebola choroba, ale bolo to niečo menej, a ak to má nejaké meno, musí byť ľahulinké, vyslovíš ho, a už ho niet.

Preto boli chodníky v parku do kruhu.

Netreba zabúdať ani na príbeh Edela Truta, ktorý v celej krajine nemal páru v tkaní hodvábu, a práve preto si ho barón zavolať jedného zimného večera, snehu bolo naváľaného vyše plotov a bola treskúca zima, docestovať ta bolo hotové peklo, koňovi sa parilo z nozdier, naslepo prepletal nohami v snehu a sane za ním sa ťažko kĺzali, ak nebudem do desiatich minút na mieste, asi umriem, ako že sa volám Edel, umriem a navyše sa ani nedozviem, čo do čerta také dôležité mi chce barón ukázať...

– Čo vidíš, Edel?

Barón stojí v dcérinej izbe oproti dlhej stene bez okien a hovorí s nádychom starodávnej nežnosti.

– Čo vidíš?

Burgundská tkanina, kvalitný materiál a krajinky ako mnohé iné, slušná robota.

– Nie sú to hocijaké krajinky, Edel. Aspoň nie pre moju dcéru.

Jeho dcéra.

Nie je ľahké to pochopiť, no treba sa usilovať, použiť fantáziu a zabudnúť na to, čo je už známe, aby sa predstavivosť mohla voľne rozbehnúť, preniknúť hlboko dovnútra vecí a uvedomiť si, že nie vždy je duša diamantom, že niekedy je hodvábnym závojom – toto viem pochopiť – predstav si priesvitný hodvábnny závoj, čokoľvek by ho mohlo roztrhnúť, aj jediný pohľad, a čo ešte ruka, ktorá ho berie – ženská ruka – áno – pomaly sa pohybuje a zvierá ho v prstoch, lenže zvieráť je prisilné slovo, dvíha ho, akoby to nebola ruka, ale závan vetra, a ukrýva me-

dzi prstami, akoby to neboli prsty, ale... – ako keby to neboli prsty, ale myšlienky. Presne tak. Táto izba je ruka a moja dcéra hodvábnny závoj.

Áno, pochopil som.

– Nechcem vodopády, Edel, ale pokoj jazera, nechcem duby, ale brezy, a tie hory tam v pozadí sa musia premeniť na pahorky a deň na západ slnka, vietor na vánok, mestá na dediny a hrady na záhrady. A keď tam už musia byť sokoly, tak nech aspoň lietajú, a poriadne vysoko.

Áno, pochopil som. Len ešte čosi: a ľudia?

Barón mlčí. Pozoruje všetky postavy na obrovskej tapisérii, jednu za druhou, akoby si chcel vypočuť ich mienku. Prechádza od jednej steny k druhej, no nikto neprehovorí. To sa dalo čakať.

– Edel, možno nejako urobiť ľudí, ktorí by neubližovali?

Aj Boh si zrejme v istej chvíli položil túto otázku.

– Neviem. Ale pokúsim sa.

V dielni Edela Truta pracovali celé mesiace s kilometrami bielych nití, ktoré dal doviezť barón. Pracovali mlčky, pretože, ako povedal Edel, to ticho sa malo votkať do vzorky tkaniny. Bola to niť ako všetky ostatné, ibaže ju nebolo vidieť, ale existovala. Preto pracovali mlčky.

Mesiace.

Potom jedného dňa prišiel do barónovho paláca voz a na voze sa viezlo Edellovo majstrovské dielo. Tri obrovské baly plátna ťažké ako procesné kríže. Vyniesli ich hore schodmi, potom ich niesli chod-

bami, z dverí do dverí až do stredu paláca, do izby, ktorá ich už očakávala. Chvíľu predtým, ako ich rozvinuli, barón zahundral:

– A ľudia?

Edel sa usmial.

– Keď tam už musia byť ľudia, tak nech aspoň lietajú, a poriadne vysoko.

Barón si vybral svetlo súmraku, vzal dcéru za ruku a zaviedol ju do jej novej izby. Edel vraví, že keď vošla, hneď celá sčervenela od údivu a barón sa zľakol, že prekvapenie by mohlo byť prisilné, no bola to len chvíľka, pretože vzápätí bolo počuť neodolateľné ticho toho hodvábneho sveta, kde štedrá zem radostne odpočívala a malí ľudia vo vzduchu pomalým krokom križovali bledomodré nebo.

Edel hovorí – a na toto vraj nikdy nezabudne –, že sa dlho dívala okolo seba, potom sa obrátila a – *usmiala sa*.

Volala sa Elisewin.

Mala nádherný hlas – zamatový –, a keď kráčala, zdalo sa, že sa vznáša nad zemou, človek nemohol od nej oči odtrhnúť. Niekedy si len tak bezdôvodne zmyslela pustiť sa behom po chodbách v ústrety ktovie čomu, po tých otrasne bielych kobercoch, vtedy prestávala byť tieňom a bežala, no len zriedka a takým spôsobom, že tí, čo ju v tej chvíli videli, si potichu hovorili...

Do hostinca Almayer sa dalo prísť pešo po chodníku, čo viedol nadol od kaplnky svätého Amanda, ale aj kočom po ceste z Quartelu, alebo aj kompou po prúde rieky. Profesor Bartleboom ta prišiel náhodou.

– Toto je hostinec Pokoja?

– Nie.

– Hostinec svätého Amanda?

– Nie.

– Poštový hotel?

– Nie.

– Kráľova studňa?

– Nie.

– Dobre. Máte izbu?

– Áno.

– Beriem ju.

Kniha s podpismi hostí čakala otvorená na drevenom stojane. Čerstvo ustlaná papierová posteľ čakajúca na sny nových mien. Profesorovo pero s pôžitkom vhušlo do postelnej bielizne.

Ismael Adelante Ismael prof. Bartleboom

* * *

S kudrlinkami a so všetkým ostatným. Ako sa patrí a sluší.

– Prvý Ismael je môj otec, druhý môj starý otec.

– A toto?

– Adelante?

– Nie, nie... toto tu.

– Prof.?

– Hej.

– Profesor, nie? To znamená *profesor*.

– Sprosté meno.

– To nie je meno ... ja *som* profesor, vyučujem, rozumiete? Idem po ulici a ľudia mi hovoria Dobrý deň, profesor Bartleboom, Dobrý večer, profesor Bartleboom, ale nie je to meno, je to to, čo robím, vyučujem...

– To nie je meno.

– Nie.

– Tak dobre. Ja sa volám Dira.

– Dira.

– Áno. Idem po ulici a ľudia mi hovoria Dobrý deň, Dira, Dobrú noc, Dira, dnes si veľmi pekná, Dira, aké máš pekné šaty, Dira, nevidela si náhodou Bartlebooma, nie, je vo svojej izbe, prvé poschodie, posledné dvere na konci chodby, tu sú uteráky, nech sa páči, vidieť odtiaľ more, dúfam, že vám to nevadí.

Profesor Bartleboom – od tej chvíle jednoducho Bartleboom – vzal uteráky.

– Slečna Dira...

– Áno?

– Dovolíte jednu otázku?

- Akú?
- Koľko máte vlastne rokov?
- Desať.
- Ach tak.

Bartleboom – teraz už ex-profesor Bartleboom – zobral kufre a vykročil ku schodom.

- Bartleboom...
- Áno?
- Slečny sa pýtať na vek nepatrí.
- Máte pravdu, prepáčte.
- Prvé poschodie. Posledné dvere na konci chodby.

V izbe na konci chodby (prvé poschodie) bola posteľ, skriňa, dve stoličky, kachle, malý písací stôl, koberec (modrý), dva rovnaké obrazy, umývadlo so zrkadlom, truhlica a chlapec: sedel na parapetnej doske na okne (otvorenom) obrátený chrbtom do izby a hompáľal nohami do prázdna.

Bartleboom zľahka zakašľal, len tak, aby vydal nejaký zvuk.

Nič.

Vošiel do izby, položil kufre, podišiel k obrazom a lepšie si ich prezrel (neuveriteľné, boli naozaj rovnaké), sadol si na posteľ, s očividnou úľavou si vyzul topánky, znova vstal, išiel sa pozrieť do zrkadla, skonštatoval, že ešte vždy to je on (človek nikdy nevie), nahliadol do skrine, zavesil si do nej kabát a potom pristúpil k oknu.

- Patríš k zariadeniu izby, alebo si tu náhodou?

Chlapec sa nepohol ani o milimeter. Ale zato odpovedal:

- K zariadeniu.
- Ach tak.

Bartleboom sa vrátil k posteli, rozviazal si kravatu a natiahol sa. Vlhké fláky na plafóne vyzerali ako tropické kvety namalované čiernou a bielou farbou. Zavrel oči a zaspal. Snívало sa mu, že ho volali do cirkusu Bosendorf, aby nahradil „ženu vystrelenú z dela“, a keď vstúpil do manéže, spoznal v prvom rade svoju tetu Adelaide, bola to znamenitá žena, ibaže s trochu pochybnými spôsobmi, lebo teraz najprv pobozkala piráta, potom ženu, ktorá vyzerala ako ona, a nakoniec drevenú sochu akéhosi svätca, čo nebol vlastne ani sochou, lebo zrazu vykročil a pustil sa rovno k nemu, k Bartleboomovi, kričal čosi, čo sa nedalo dobre rozumieť, ale i tak to vyvolávalo rozhorčenie celého publika až do takej miery, že to jeho, Bartlebooma, prinútilo vziať nohy na plecia a bežať kade ľahšie, musel sa dokonca vzdať zaslúženej odmeny, na ktorej sa dohodol s riaditeľom cirkusu, bolo to, kvôli presnosti, 128 soldov. Zobudil sa a chlapec bol ešte vždy tam. Ibaže sa medzitým obrátil a díval sa naňho. Dokonca sa s ním rozprával.

- Boli ste už niekedy v cirkuse Bosendorf?
- Prosím?
- Pýtal som sa, či ste už niekedy boli v cirkuse Bosendorf.

Bartleboom sa prudko posadil na posteli.

- Čo ty vieš o cirkuse Bosendorf?

– Nič. Len že som ho videl, zastavil sa tu minulý rok. Boli tam zvieratá a všeličo možné. Bola tam aj žena vystrelená z dela.

Bartleboom si pomyslel, či by sa ho nemal opýtať na tetu Adelaide. Pravda, umrela pred mnohými rokmi, lenže chlapec, zdá sa, toho vedel veľa. Nakoniec len vstal z postele a prešiel k oknu.

– Dovolíš? Chcel by som sa trocha nadýchať čerstvého vzduchu. Chlapec sa o kúsok posunul. Studený vzduch a severný vietor. A pred nimi, až do nekonečna, more.

– Čo robíš celý ten čas, čo tu vysedávaš?

– Pozerám.

– Na pozeranie toho nie je veľa.

– Žartujete?

– Nuž, pravda, je tu more, lenže to je stále len more, vždy rovnaké, až po obzor len more a more, nanajvýš vidieť nejakú tú loď, ale ani to nie je bohviečo.

Chlapec sa obrátil k moru, potom znova k Bartleboomovi a zase k moru a ešte raz k Bartleboomovi.

– Ako dlho sa zdržíte? – spýtal sa.

– Neviem, zopár dní.

Chlapec zoskočil z okna, prešiel k dverám, na prahu zastal a na chvíľu sa zahľadil na Bartlebooma.

– Ste celkom sympatický. Keď budete odtiaľto odchádzať, možno už nebudete taký hlupák.

Bartleboom bol čoraz zvedavejší, kto tieto deti vchovával. Určite niekto výnimočný.

* * *